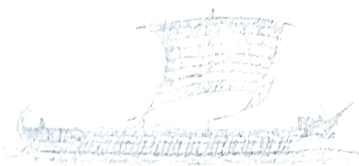

ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΟΜΟΣ 44^{ος} | ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' | ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 2 | ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2022

| Α. Γκουρμπάτσας

Ερμηνεία από αμέλεια: Η εκ της νομοθεσίας πυροπροστασίας απορρέουσα κατ' άρθρο 15 ΠΚ ιδιαίτερη νομική υποχρέωση και τα ανακύπτοντα ποινικοδικονομικά ζητήματα ■ 100

| Ι. Σπυριδάκης

Η υποθήκη προσδιορίζει αριθμητικώς το όριο της προνομιακής ικανοποίησης του ενυπόθηκου δανειστή και δεν αποτελεί περιγραφή του μεγέθους της ασφαλισμένης απαίτησης, η οποία, μπορεί να έχει διαφορετικό ύψος από το ποσό της εγγραφής της ■ 128
Παρατ. σε ΤρΕφΠειρ 84/2022

| Ν. Κωνσταντινίδης

Απομάκρυνση επικίνδυνου και επιβλαβούς πλοίου από θαλάσσια περιοχή στο Λιμάνι του Πειραιά. Αρμοδιότητα σύμφωνα με τον Ν 2881/2001 της ΟΛΠ ΑΕ ■ 164
Παρατ. σε ΣτΕ 2432/2021

| Λ. Τσάκωνα

Διορισμός διερμηνέα εκτός του οικείου πίνακα. Έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας. Απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο. Επεκτατικό αποτέλεσμα ενδίκου ■ 175
Παρατ. σε ΑΠ 594/2022

| ΑΠ 393/2022

Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Τέλεση της πράξης έστω εν μέρει στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας αποκλείει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης ■ 180

| ΣυμβΕφΑθ 48/2022

Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Αναγκαία στοιχεία για το τυπικό του κύρος. Για ποιες πράξεις εκδίδεται ■ 182

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ 034255

Online πρόσβαση σε ΠειρΝομ στην Πλατφόρμα Νομικού Περιεχομένου | www.qualex.gr

ISSN: 1108-3867

12054/02 2022

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εμπρησμός από αμέλεια: Η εκ της νομοθεσίας πυροπροστασίας απορρέουσα κατ' άρθρο 15 ΠΚ ιδιαίτερη νομική υποχρέωση και τα ανακύπτοντα ποινικοδικονομικά ζητήματα

Ανδριανός Γκουρμπάτσος | Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α., Νομικός

1. Εισαγωγή

Όπως είναι γνωστόν τα εγκλήματα μεταξύ άλλων διακρίνονται σε εγκλήματα ενέργειας και παράλειψης, ενώ τα εγκλήματα παράλειψης διακρίνονται περαιτέρω σε γνήσια και μη γνήσια. Ακόμη η πράξη, ως ένα εκ των στοιχείων του εγκλήματος (άρθρο 14 ΠΚ), είναι η εκούσια συμπεριφορά του δράστη (σωματική κίνηση ή μη κίνηση) αντίθετη προς την εκ του νόμου απαγόρευση ή επιταγή, «επιφέρουσα ή μη παρακλώουσα μεταβολήν εν τω εξωτερικώ κόσμω». Ωστόσο πράξη, δεν είναι μόνον η θετική ενέργεια (δράση υπό στενή έννοια), αλλά και η αρνητική¹. Δηλαδή η εκούσια παράλειψη ενέργειας, που οφείλεται κατά νόμον (όχι κατά το ηθικόν καθήκον), η οποία συνιστά την τυπική μορφή **γνήσιου εγκλήματος παραλείψεως**².

Εξάλλου με τη διάταξη του άρθρου 15 (νέου) ΠΚ προβλέπονται αφενός μεν οι όροι τιμώρησης των μη γνήσιων εγκλημάτων παράλειψης και αφετέρου προσδιορίζεται το εννοιολογικό περιεχόμενο της παράλειψης ως επιμέρους μορφή ανθρωπίνης συμπεριφοράς. Το κατά το ως άνω άρθρο δια παραλείψεως τελούμενο έγκλημα συνίσταται στην μη εκτέλεση επιβεβλημένης ειδικώς προς τον υπαίτιο ενέργειας, εκ της οποίας, ως αιτίας, επέρχεται το προβλεπόμενο από την αντικειμενική υπόσταση ουσιαστικού εγκλήματος αποτέλεσμα, όπως λχ το έγκλημα του εμπρησμού (άρθρο 264 ΠΚ), είναι η πρόκληση πυρκαγιάς, το οποίο ο παραλείπων έχει το καθήκον και δύναται στη συγκεκριμένη περίπτωση να αποτρέψει δια της επιβεβλημένης προς αυτόν ενέργειας³.

Όταν δηλαδή ο υπαίτιος δια της παραλείψεως (αδράνειας) δεν προβαίνει σε ενέργεια για την παρεμπόδιση της επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος, το οποίο έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να αποτρέψει, η παράλειψη του αυτή εξομοιώνεται σαν να το πραγματώνει με θετική ενέργεια. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για **έγκλημα δια παραλείψεως τελούμενο ή μη γνήσιο έγκλημα παραλείψεως**.

2. Η δια παραλείψεως τέλεση του εμπρησμού από αμέλεια

Για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εμπρησμού από αμέλεια (άρθρα 28 και 264 παρ. 1 και 2 ΠΚ) στο νέο ΠΚ απαιτείται να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) πρόκληση πυρκαγιάς με οποιονδήποτε τρόπο (ενέργεια ή παράλειψη) μέσο και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, η οποία θεωρείται ότι υπάρχει όταν έχει λάβει ορισμένα χαρακτηριστικά⁴, β) από την προκληθείσα πυρκαγιά να μπορεί να προκύψει σε συγκεκριμένη περίπτωση κοινό κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο, γ) ο δράστης να μην κατέβαλε κατ' αντικειμενική κρίση την απαιτούμενη προσοχή που κάθε μέσος συνετός και ευσυνείδητος άνθρωπος οφείλει να καταβάλει βάσει των νομικών κανόνων, των συνηθειών που επικρατούν και της κοινής πείρας και της λογικής, δ) να είχε αυτός τη δυνατότητα ενόψει των προσωπικών του ιδιοτήτων, των γνώσεων λόγω της υπηρεσίας ή του επαγγέλματος του να προβλέψει και να αποφύγει το αξιόποιο αποτέλεσμα και ε) να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας ή της παράλειψης του δράστη και του επελθόντος αποτελέσματος⁵. Είναι, δηλαδή η ως άνω

1. Μαγκάκης Γ., ΠοινΔικ 1981, 154 επ., θετική συμπεριφορά καλείται εκείνη που συνίσταται σε ορισμένη ενέργεια απαγορευμένη από το Δίκαιο. Εδώ δηλαδή, ο δράστης ενεργεί εκείνα που οφείλε, σύμφωνα με το Δίκαιο, να μην ενεργήσει.

2. Μπουρόπουλος Α., Ερμ. ΠΚ, τ. Α', Γεν. Μερ., 1959, σελ. 32-33.

3. Μπουρόπουλος Α., ό.π., σελ. 40.

4. Βλ. Γκουρμπάτσος Α., Η έννοια της πυρκαγιάς στον Ποινικό Κώδικα, ΠοινΔικ 8-9/2016, 677.

5. Γκουρμπάτσος Α., Ο εμπρησμός στο νέο Ποινικό Κώδικα, Πειρ-Νομ 2/2019, 119.

πράξη κατ' αρχήν έγκλημα τέλεσης (θετικής συμπεριφοράς) και φυσικά αφηρημένα - συγκεκριμένης ή δυνητικής διακινδύνευσης. Ωστόσο είναι και έγκλημα ουσιαστικό ή αποτελέσματος. Δεν αρκεί δηλαδή για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασής του μόνον η θέση της φωτιάς, αλλά θα πρέπει από αυτήν περαιτέρω να προκληθεί πυρκαγιά⁶. Σε περαιτέρω που για την ως άνω πράξη του εμπρησμού η αμέλεια δεν συνίσταται σε ορισμένη παράλειψη αλλά σε σύνολο συμπεριφοράς που προηγήθηκε του αποτελέσματος για τη θεμελίωση του εμπρησμού από αμέλεια τότε για τη θεμελίωση αυτής, ως έγκλημα που τελείται με παράλειψη απαιτείται (επιπλέον των όρων του άρθρου 28 ΠΚ) η συνδρομή και των όρων του άρθρου 15 ΠΚ, δηλαδή ο δράστης να μην προβαίνει σε ενέργεια που έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, η οποία αποτελεί πρόσθετο στοιχείο της αντικειμενικής υποστάσεώς της, να πράξει και η παράλειψη αυτή να αποτελεί αιτιακή συνθήκη για την παραγωγή του αποτελέσματος. Στη θεωρία δε ως αποτέλεσμα, με την ευρεία έννοια του όρου, νοείται κάθε φυσική μεταβολή του εξωτερικού - εμπειρικού κόσμου, η οποία μπορεί να γίνει αντιληπτή από τον άνθρωπο και να παράγει με τον τρόπο αυτό μια κοινωνική συνέπεια. Εξάλλου στο ίδιο ως άνω άρθρο 15 του ισχύοντος από 1-7-2019 νέου ΠΚ (Ν 4619/2019, όπως ισχύει σήμερα), που συμπορεύεται με την μέχρι τούδε νομολογία σε σχέση με το στοιχείο της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης του δράστη δια παραλείψεως τελούμενου εγκλήματος, ορίζεται κατ' αρχήν η έννοια της παράλειψης. Περαιτέρω, διαφοροποιούνται αφενός μεν οι τελευταίες λέξεις του πρώτου εδαφίου της παρ. 1 (δηλαδή ενώ στον προϊσχύσαντα ΠΚ αναφέρονταν να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος» στον ισχύοντα ήδη (νέο) ΠΚ να προβεί σε ενέργεια για την αποτροπή του αποτελέσματος»), που ουσιαστικά συνιστά διατύπωση της ίδιας συμπεριφοράς με διαφορετικές λέξεις, αφετέρου δε προσδιορίζονται, όπως αναφέρεται και στην αιτιολογική έκθεση, επακριβώς οι πηγές της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης και ως τέτοιες κατονομάζονται, ο νόμος, η σύμβαση (δηλαδή η σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με την ανάληψη ευθύνης έναντι άλλου, ασχέτως αν η συμφωνία έχει τυπικό ή μη χαρακτήρα) και η προηγούμενη επικίνδυνη ενέργεια του υπαιτίου». Εξάλλου, στην παρ. 2 του ίδιου ως άνω άρθρου 15 ΠΚ, η οποία ωστόσο δεν υπήρχε στον προϊσχύσαντα ΠΚ, ορίζεται, ότι στις περιπτώσεις των εγκλημάτων που τελούνται με παράλειψη, όπως λχ ο εμπρησμός και εμπρησμός δάσους, ο δικαστής μπορεί να επιβάλει μειωμένη ποινή. Η αναγνώριση της δυνατότητας επιβολής μειωμένης ποινής στηρίχθηκε, σύμφωνα με την ίδια αιτιολογική έκθεση, στην σκέψη, ότι «...συχνά η "μη δράση" εμπεριέχει λιγότερο άδικο ή λιγότερη ενοχή σε σχέση με την προβολή που προκαλεί κάποιος με ενέργεια».

Επίσης ο εμπρησμός ως έγκλημα δια παραλείψεως τελούμενο ή μη γνήσιο έγκλημα παραλείψεως, τελείται και δια παραλείψεως, δεδομένου ότι η παράλειψη αποτελεί, κατά το άρθρο 14, παρ. 2 ΠΚ, μορφή συμπεριφοράς και με τον όρο πράξη» περιλαμβάνεται και η παράλειψη.

Παράλειψη, κατά τον Χωραφά, συνιστά η αποχή από ορισμένη ενέργεια. Δεν σημαίνει δηλαδή, οποιαδήποτε απραξία του ανθρώπου έστω και η συνειδητή, αλλά μόνον αυτή που έχει ποινικό ενδιαφέρον, δηλαδή που αποδοκιμάζεται κοινωνικά, γιατί ήταν μια προσδοκώμενη στο κοινωνικό περιβάλλον ενέργεια, η οποία τελικά δεν επήλθε, αν και υπήρχε δυνατότητα επέλευσής της. Ωστόσο δυνατότητα ενέργειας του δράστη υπάρχει στην περίπτωση που αυτός μπορεί να προστατεύσει από βλάβη ή κίνδυνο έννομο αγαθό. Η παράλειψη της οφειλόμενης ενέργειας δύναται να συνίσταται είτε σε απλή αδράνεια (αποχή), είτε σε ενέργεια μη προσήκουσα, ήτοι την μη επιβαλλόμενη εκ του νομίμου καθήκοντος ή εκ των περιστάσεων⁷.

3. Η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση στο έγκλημα του εμπρησμού από αμέλεια

3.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Κατά την κυρίαρχη νομολογία τόσο των δικαστηρίων της ουσίας όσο και του Ανωτάτου Ακυρωτικού, η παράλειψη, ως έννοια ενυπάρχει σε κάθε είδους αμέλεια, εφόσον το ένα σκέλος της ευθύνης συνίσταται στην μη καταβολή της προσχής, δηλαδή σε παράλειψη⁸. Όταν, όμως, η αμέλεια συνίσταται σε σύνολο συμπεριφοράς που προηγήθηκε του αποτελέσματος, για τη θεμελίωση του εμπρησμού από αμέλεια, ως εγκλήματος που τελείται με παράλειψη, απαιτείται η συνδρομή όχι μόνο των όρων του άρθρου 28 του ΠΚ, αλλά και του άρθρου 15 ΠΚ⁹.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 15 του νέου ΠΚ, όπου ο νόμος για την ύπαρξη αξιόποινης πράξης απαιτεί να έχει επέλθει ορισμένο αποτέλεσμα, ή μη αποτροπή του τιμωρείται όπως η πρόκλησή του με ενέργεια, αν ο υπαίτιος της παράλειψης είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να προβεί σε ενέργεια για την παρεμπόδιση του επιβαλλόμενου (εγκληματικού), για την επέλευση του οποίου ο νόμος απειλεί ορισμένη ποινή και στην προκειμένη περίπτωση από τη διάταξη του άρθρου 264 παρ. 1 και 2 ΠΚ. Η διάταξη αυτή προβλέπει το δια παραλείψεως τελούμενο έγκλημα, το οποίο θεωρείται υφιστάμενο οσάκις αυτός που παρέλειψε να προβεί σε ενέργεια

6. Γκουρμπάσης Α., Ο εμπρησμός στο ισχύον δίκαιο, Γ' Έκδοση, 2016, σελ. 72-73, 82-125 και 161.

7. Μπουρόπουλος Α., ό.π., σελ. 41.

8. Βλ. ΑΠ 2041/2018, Nomos, ΑΠ 1053/2016, Nomos, ΑΠ 868/2014, Nomos, ΑΠ 1091/2011, Nomos, ΑΠ 1574/2009, Nomos.

9. ΑΠ 286/2021, Nomos, ΑΠ 1041/2019, Nomos, ΑΠ 1132/2019, ΑΠ 868/2014, Nomos.

για την αποτροπή του επιβλαβούς (εγκληματικού) αποτελέσματος ανήκοντας στην αντικειμενική υπόσταση ορισμένου εγκλήματος τελέσεως, τιμωρείται όπως αυτός που δι' ενεργείας παρήγαγε το αποτέλεσμα, δηλαδή ο δράστης του εγκλήματος τελέσεως. Πρόκειται για ειδική μορφή εγκλήματος, δεδομένου ότι η αντικειμενική υπόστασή του τελείται όχι μόνο δι' ενεργείας, αλλά και δια παράλειψης, που εξομοιώνεται νομικώς με την δι' ενεργείας παραγωγή του αποτελέσματος. Προϋπόθεση εφαρμογής της είναι η ύπαρξη ιδιαίτερης, δηλαδή ειδικής και όχι γενικής υποχρέωσης του υπαιτίου για ενέργεια που τείνει στην παρεμπόδιση του αποτελέσματος για την επέλευση του οποίου ο νόμος απειλεί ορισμένη ποινή. Η υποχρέωση αυτή μπορεί να πηγάζει από ρητή διάταξη νόμου, από συμπλέγμα νομικών καθηκόντων που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υπαιτίου, από συμβαση ή από ορισμένη συμπεριφορά του υπαιτίου από την οποία δημιουργήθηκε ο κίνδυνος του εγκληματικού αποτελέσματος¹².

Από το ως άνω λοιπόν συνάγεται, ότι αναγκαία προϋπόθεση της εφαρμογής της διάταξης του ως άνω άρθρου 15 ΠΚ είναι η μη παρεμπόδιση του αποτρεπτικού εγκληματικού αποτελέσματος (δηλαδή την πρόκληση πυρκαγιάς), που αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης εγκλήματος λχ του εμπρησμού, για το οποίο, όταν επέλθει, ο νόμος απειλεί ποινή από υπόχρεο. Αυτός λοιπόν είχε ιδιαίτερη (δηλαδή ειδική και όχι γενική) νομική (και όχι ηθική) υποχρέωση του υπαιτίου για την πρόληψη (παρεμπόδιση) του εγκληματικού αποτελέσματος. Η υποχρέωση αυτή, συνεχίζεται να αναφέρεται στη νομολογία η οποία δημιουργείται μόνο για τον εμφανιζόμενο ενόπιον της έννομης τάξεως ως εμμέσως δεσμός εγγυητή της ασφάλειας του έννομου αγαθού, το οποίο προσβάλλεται με την επέλευση του αποτελέσματος που πρέπει να αποτραπεί και συνιστά πρόσθετο στοιχείο του εγκλήματος που τελείται με παράλειψη, μπορεί να πηγάζει από ρητή, επιτακτικού χαρακτήρα, διάταξη νόμου (τυπική ή ουσιαστικού) λχ νομοθεσία πυροπροστασίας ή από συμπλέγμα νομικών καθηκόντων, που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υπόχρεου προς ενέργεια ή ειδική σχέση, που θεμελιώνεται είτε σε συμβατικό δεσμό (σύμβαση, δηλαδή τη σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με την ανάληψη ευθύνης έναντι άλλου, ασχέτως αν η συμφωνία έχει τυπικό ή μη χαρακτήρα, είτε και σε προηγούμενη ενέργεια του υπαιτίου της παράλειψης, με την οποία αυτός αναδέχθηκε εκουσίως την αποτροπή μελλοντικών κινδύνων από έννομα αγαθά τρίτων, και ή από ορισμένη προηγούμενη συμπεριφορά του υπαιτίου, από την οποία δημιουργήθηκε ο κίνδυνος επέλευσεως του εγκληματικού αποτελέσματος»¹³. Εξαιτίας, όταν το εξ' αμελείας έγκλημα είναι απότοκο συν-

δρομής αμέλειας πολλών προσώπων, όπως λχ σε μια επιχείρηση, ο Πρόεδρος και ο Διευθυνών Σύμβουλος ή και ο Τεχνικός Ασφαλείας, το καθένα από αυτά κρίνεται και ευθύνεται αυτοτελώς και ανεξαρτήτως των άλλων κατά τον λόγο της αμέλειας που επιδείχθηκε από αυτό και ειφύσον, πάντως, το επελθόν αποτέλεσμα τελεί σε αιτιώδη συνδεσμο προς αυτήν. Η πράξη ή παράλειψη τελεί σε αιτιώδη συνδεσμο με το επελθόν αποτέλεσμα, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που, από μόνη της ή μαζί με τη συμπεριφορά άλλου προσώπου, βρίσκεται σε άμεση αιτιότητα προς το αποτέλεσμα. Αρκεί δηλαδή, προς θεμελίωση της ευθύνης, η πράξη ή η παράλειψη να ήταν ένας από τους παραγωγικούς όρους του αποτελέσματος, χωρίς τον οποίο δεν θα επέρχονταν αυτό, αδιαφόρως αν για την πρόκλησή του συνέβαλαν και άλλοι όροι, αμέσως ή εμμέσως λχ αμέλεια του παθόντος ή τρίτου¹⁴. Στα δια παράλειψης τελούμενα εγκλήματα, όπως λχ ο εμπρησμός από αμέλεια, θεωρείται ότι υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράλειψης και του επελθόντος εγκληματικού αποτελέσματος στην περίπτωση, που, αν δεν είχε συντρέξει η αμελής συμπεριφορά (παράλειψη) του υπαιτίου, αν γινόταν δηλαδή η επιβεβλημένη ενέργεια, η οποία τελικά δεν έγινε, τότε με μεγάλη πιθανότητα (η οποία εγγίζει τα όρια της βεβαιότητας αλλά όχι βεβαιότητα, όπως συμβαίνει στα άλλα εγκλήματα αμελείας και στα εγκλήματα δόλου) θα αποτρεπόταν το συγκεκριμένο αξιόποιο (εγκληματικό) αποτέλεσμα, λχ η πρόκληση πυρκαγιάς¹⁵.

3.2. Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση από το νόμο

Όπως ήδη προαναφέρθηκε προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 15 ΠΚ είναι η ύπαρξη ιδιαίτερης, δηλαδή ειδικής και όχι γενικής υποχρέωσης του υπαιτίου για ενέργεια που τείνει στην παρεμπόδιση του αποτελέσματος, για την επέλευση του οποίου ο νόμος απειλεί ορισμένη ποινή. Η υποχρέωση αυτή μπορεί να πηγάζει, μεταξύ άλλων τρόπων και από ρητή διάταξη νόμου. Ειδικότερα διατάξεις νόμου (ουσιαστικού ή τυπικού) που επιβάλλουν ιδιαίτερη νομική υποχρέωση για ενέργεια που τείνει στην περίπτωση του αδικήματος αποτελέσματος δηλαδή στην πρόκληση πυρκαγιάς, είναι κυρίως οι εξής:

ι. Η ισχύουσα για το Πυροσβεστικό Σώμα και το προσωπικό του νομοθεσία

Κατά την εκτέλεση πυροσβεστικής επιχείρησης πυρόσβεσης / δασοπυρόσβεσης, ο επικεφαλής αξιωματικός των πυροσβεστικών δυνάμεων, από το συνδυασμό των διατάξεων

¹² ΑΠ 04/2010, ΑΠ 263/2020, ΑΠ 1041/2019, ΑΠ 2041/2018.

¹³ ΑΠ 1041/2019, ΑΠ 1053/2016, Nomos.

¹⁴ ΑΠ 2041/2018, ΑΠ 810/2018, ΑΠ 36/2016, ΑΠ 230/2015.

¹⁵ ΑΠ 1041/2019, ΑΠ 2041/2018, ΑΠ 810/2018, ΑΠ 318/2017, ΑΠ 35/2016, ΑΠ 230/2015.

των άρθρων 74 επ. του Ν 4662/2020 (Α'), των άρθρων 14Α, 15, 17, 36, 44, 45 και 52 του ΠΔ 210/1992 (Α' 99), όπως ισχύει, της ΚΥΑ υπ' αρ. 12030 Φ. 109.1/10 Μαΐου 1999 (Β' 713) και ΥΑ 17961 Φ. 109.1/14.6.1998, όπως ισχύει με την ΥΑ 29181 Φ. 109.1/6.7.1999 όμοια, και τον εκάστοτε Επιχειρησιακό Σχεδιασμό Αντιμετώπισης Πυρκαγιών του ΠΣ, προκύπτει ότι έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει (αποτρέψει) την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος, δηλαδή της πυρκαγιάς (αστικής ή δασικής), με ενέργειες που τείνουν στην πλήρη και αποτελεσματική καταστολή της, αποτρέποντας έτσι τον κίνδυνο είτε ανεξέλεγκτης επέκτασης ή ενδεχόμενης αναζωπύρωσής της. Αν λοιπόν αυτός διατάζει την αποχώρηση των πυροσβεστικών δυνάμεων πριν επέλθει η πλήρης (οριστική) και αποτελεσματική κατάσβεσή της, σε περίπτωση αναζωπύρωσης αυτής ή λόγω άλλων επιχειρησιακών λαθών και παραλείψεων σε επίπεδο επιχειρησιακού σχεδιασμού καταστολής των πυρκαγιών, είναι υπαίτιος για εμπρησμό ή εμπρησμός δάσους από αμέλεια ανάλογα την περίπτωση (άρθρα 14, 15 παρ. 1, 28, 264 παρ. 1 και 2 ή 265 παρ. 1 και 3 ΠΚ), έχοντας ιδιαίτερη νομική υποχρέωση εκ του νόμου¹⁴.

ii. Νομοθεσία Πυροπροστασίας

Οι όροι πυρασφάλεια» και πυροπροστασία» έχουν διαφορετικό εννοιολογικό περιεχόμενο. Ως πυρασφάλεια νοείται η ασφάλεια έναντι του πυρός. Σημαίνει δηλαδή εγγύηση, συναισθηση ή βεβαιότητα για την έλλειψη κινδύνων από πυρκαγιές. Ωστόσο με τον όρο πυροπροστασία» νοείται γενικώς η προστασία διαφόρων αξιών / αγαθών έναντι του κινδύνου από πυρκαγιές με υιοθέτηση αναλογών με τη σημασία τους μέτρων. Για να υπάρξει πυρασφάλεια σε οποιοδήποτε τομέα ανθρώπινης δραστηριότητας πρέπει να γίνει επιλογή των σκοπών / στόχων» ή και των μέσων / μέτρων» για πρόληψη και καταστολή πυρκαγιάς, πάντα όμως το ενδιαφέρον εντοπίζεται στο αποτέλεσμα. Το Πυροσβεστικό Σώμα που, σύμφωνα με τα άρθρα 74 επ. του Ν 4662/2020 (Α' 27), έχει ως αποστολή, μεταξύ άλλων, την ασφάλεια και προστασία της ζωής και περιουσίας των πολιτών από τον κίνδυνο πυρκαγιών, στο πλαίσιο αυτής της αποστολής έχει αρμοδιότητα για τη θέσπιση και τον έλεγχο εφαρμογής της νομοθεσίας περί πυροπροστασίας και την επιβολή προστίμων ή άλλων διοικητικών ποινών για τη μη τήρηση των σχετικών διατάξεων ασφαλείας, ιδίως για ζητήματα πυροπροστασίας. Εξάλλου, οι ισχύουσες σήμερα εξουσιοδοτικές διατάξεις για την έκδοση πυροσβεστικών διατάξεων ή κανονιστικών πράξεων με τις οποίες θεσπίζονται προληπτική και κατασταλτικά μέτρα και μέσα ενεργητικής και παθητικής πυροπροστασίας

για την πρόληψη και καταστολή των πυρκαγιών στις επιχειρήσεις και εγκαταστάσεις κάθε δραστηριότητας είναι οι διατάξεις του άρθρου 167 του Ν 4662/2020 (Α' 27).

Σ' εκτέλεση των σχετικών εξουσιοδοτικών διατάξεων το ΠΣ εκδίδει Πυροσβεστικές Διατάξεις και γενικά κανόνες Πυροπροστασίας. Η βασική νομοθεσία εμπεριέχεται κυρίως στο ΠΔ 14/2018 Κανονισμός Πυροπροστασίας Κτιρίων» (Α' 80), αλλά και στις ισχύουσες σήμερα Πυροσβεστικές Διατάξεις. Πιο αναλυτικά, κι ενδεικτικώς για τα κτίρια, με το άρθρο 1 του ως άνω Κανονισμού Πυροπροστασίας Κτιρίων καθορίζονται οι απαιτήσεις και τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται στα κτίρια, όπως αυτά ταξινομούνται στο άρθρο 4 ανάλογα τη χρήση τους, προκειμένου: α) Να προστατεύεται η ζωή και η υγεία των ατόμων που βρίσκονται σε αυτά σε περίπτωση εκδήλωσης πυρκαγιάς, β) Να εμποδίζεται η εξάπλωση της φωτιάς από τον χώρο όπου εκδηλώθηκε στους άλλους χώρους του κτιρίου, γ) Να αποτρέπεται η μετάδοση της φωτιάς από τον χώρο που εκδηλώθηκε στα όμορα και στα γειτονικά ακίνητα καθώς και στις γειτονικές περιοχές και δ) Να προστατεύονται τα ίδια τα κτίρια και τα περιεχόμενά τους. Ωστόσο **πρωταρχικός στόχος του Κανονισμού Πυροπροστασίας Κτιρίων παραμένει η ασφάλεια του κοινού σε περίπτωση εκδήλωσης φωτιάς**, η οποία επιτυγχάνεται γενικά με κατάλληλο σχεδιασμό του κτιρίου και των επιμέρους χώρων του, με την εγκατάσταση ενεργητικών μέσων και συστημάτων, καθώς και με την κατάλληλη επιλογή υλικών και εξοπλισμού. Περαιτέρω ο ίδιος ως άνω Κανονισμός Πυροπροστασίας Κτιρίων αναφέρεται πάντοτε σε μία πηγή ανάφλεξης, δηλαδή την **αποφυγή εξάπλωσης τυχούσας πυρκαγιάς μιας εστίας**, λχ από ορισμένη αμελή συμπεριφορά, βραχυκύκλωμα¹⁵ κλπ, χωρίς να εξετάζει περιπτώσεις εμπρησμού, δολιοφθοράς, βανδαλισμού, εκδήλωσης πυρκαγιάς μετά από τρομοκρατική ενέργεια, καθώς και άλλες παρεμφερείς ενέργειες.

Η Πυροπροστασία κτιρίων και εγκαταστάσεων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία πυροπροστασίας διακρίνεται σε παθητική και ενεργητική. Ειδικότερα:

Με τον όρο **Ενεργητική Πυροπροστασία**», στο άρθρο 3 του ως άνω Κανονισμού, ορίζονται τα μέσα πυροπροστασίας που εγκαθίστανται σε ένα κτίριο και τα οποία αποσκοπούν στην έγκαιρη ανίχνευση και προειδοποίηση για την έναρξη φωτιάς ή/και στην άμεση αντιμετώπισή της πριν αυτή καταστεί ανεξέλεγκτη. Η ενεργητική πυροπροστασία δηλαδή περιλαμβάνει όλα τα κατασταλτικά ή ενεργητικά μέτρα πυροπροστασίας που απαιτούνται κατά την έναρξη φωτιάς και

14. Γκουρμπάτσας Α., Η δια παραλείψεως τέλεση του εμπρησμού από αμέλεια από τον επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων, ΠοινΔικ 3-4/2017, 259 επ.

15. Γκουρμπάτσας Α., Εμπρησμός: Η ποινική αξιολόγηση του ηλεκτρισμού ως αιτία πυρκαγιάς και τα ανακλύπτοντα ζητήματα, ΠειρΝομ 3/2021, 196 επ.

κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης πυρκαγιάς. Η ενεργητική πυροπροστασία περιλαμβάνει το σύνολο του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού που είναι απαραίτητος για την κατάρτιση της φωτιάς είτε με χειροκίνητη επέμβαση είτε αυτομάτως, δηλαδή ενεργοποιείται από μόνος του κατά την εμφάνιση της φωτιάς από κάποιο αισθητήριο που μπορεί να είναι είτε η θερμοκρασία είτε ο καπνός είτε άλλα μέσα. Περαιτέρω με τον όρο **Παθητική Πυροπροστασία**, ορίζεται το σύνολο των μέτρων που λαμβάνονται για την εξασφάλιση της έγκαιρης και ασφαλούς διαφυγής του κοινού από το κτίριο σε περίπτωση φωτιάς, την αποφυγή κατάρρευσής του καθώς και την αποφυγή μετάδοσης αυτής σε άλλους χώρους ή άλλα κτίρια. Η "Δομική" Πυροπροστασία περιλαμβάνει τις δομικές απαιτήσεις που είναι συνυφασμένες αφενός με τη δυνατότητα αποφυγής έναρξης φωτιάς και αφετέρου στον περιορισμό της διάδοσης της φωτιάς μέσα στο κτίριο αλλά και στην επίτευξη ικανοποιητικού βαθμού πυραντίστασης των διαφόρων οικοδομικών στοιχείων. Πιο αναλυτικά στην παθητική πυροπροστασία περιλαμβάνονται τα εξής: 1) Ο απαιτούμενος σχεδιασμός των οδεύσεων διαφυγής, 2) Οι απαιτούμενες έξοδοι κινδύνου, 3) Ο φωτισμός ασφαλείας και 4) Τα απαιτούμενα πυροδιαμερίσματα. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 7 του ως άνω Κανονισμού Πυροπροστασίας:

α. **Μόνιμα Συστήματα Ενεργητικής Πυροπροστασίας** είναι το αυτόματο σύστημα πυρανίχνευσης, το χειροκίνητο σύστημα αναγγελίας πυρκαγιάς, το αυτόματο σύστημα ανίχνευσης ευφλεκτών αερίων, το αυτόματο σύστημα πυροσβεστής (με νερό, σκόνη, αφρό, διαλύδιο του άνθρακα, αέριο, ή συμπυκνωμένο αεριοζέλ, το σύστημα εκ νέφωσης νερού και το σύστημα ψεκασμού νερού), το μόνιμο υδροδυναμικό πυροσβεστικό δίκτυο και το σύστημα τοπικής κατάσβεσης.

β. **Φορητά και λοιπά μέσα ενεργητικής πυροπροστασίας** είναι οι πυροσβεστήρες (φορητοί, τροχήλατοι, αυτοδιεγείρομενοι οροφής), το απλό πυροσβεστικό δίκτυο (πυροσβεστικό ερμάριο), καθώς και οι αυτόνομοι ανιχνευτές καπνού που ικανοποιούν τις απαιτήσεις του προτύπου EN 14604 όπως κάθε φορά ισχύει.

γ. **Πρόληπτικά μέσα παθητικής πυροπροστασίας** είναι ο φωτισμός ασφαλείας, η σήμανση ασφαλείας και τα σχεδιαγράμματα διαφυγής.

Γενικώς με τον όρο "**πυρασφάλεια**" μπορεί να οριστεί ως το σύνολο πρακτικών για την πρόληψη ή αποτροπή της πρόκλησης πυρκαγιάς και τη διαχείριση της ανάπτυξης και των επιπτώσεων των πυρκαγιών, διατηρώντας παράλληλα τις απώλειες που προκύπτουν σε ένα αποδεκτό επίπεδο (ελαχιστοποίηση ζημιών). Τα συστήματα ενεργητικής πυροπροστασίας (καταιονιστήρες, ανιχνευτές θερμότητας ή καπνού

κλπ) έχουν σχεδιαστεί για να ανιχνεύουν και να ελέγχουν ή να σβήνουν την πυρκαγιά στο αρχικό της στάδιο και είναι πιο σημαντικά από την άποψη της ασφάλειας ζωής, ενώ τα συστήματα παθητικής πυροπροστασίας (δομικά και μη δομικά στοιχεία) έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίζουν τη δομική σταθερότητα κατά την έκθεση σε φωτιά και να αποτρέπουν την εξάπλωση της φωτιάς. Ο κύριος στόχος τους είναι να επιτρέψουν άφθονο χρόνο για επιχειρήσεις πυρόσβεσης και διάσωσης και να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις.

iii. Άλλες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας που επιβάλλουν μέτρα πυροπροστασίας για την πρόληψη από τον κίνδυνο πυρκαγιάς απορρέουν κυρίως:

α. Η σχετική με την Πολιτική Προστασία νομοθεσία¹⁶ (Ν 3013/2002, όπως τροποποιήθηκε από τον Ν 4249/2014 και αντικαταστάθηκε από τον Ν 4662/2020 για την Πολιτική Προστασία καθώς και το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με την κωδική ονομασία "ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ" (ΥΑ 1299/2003).

β. Επίσης ιδιαίτερη νομική υποχρέωση των εργολάβων, υπεργολάβων και τεχνικών ασφαλείας σε ναυπηγοεπισκευαστικές βάσεις προς λήψη των απαιτούμενων μέτρων που τείνουν στην παρεμπόδιση πρόκληση πυρκαγιάς, προβλέπεται από τις διατάξεις του Ν 1568/1985 περί Υγιεινής και ασφαλείας των εργαζομένων», (Α' 17), του Ν 2224/1994 περί των ελαχίστων προδιαγραφών και προϋποθέσεων ασφαλείας και υγείας των εργαζομένων κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης της ανατεθειμένης σε αυτούς εργασίας¹⁷ και του ΠΔ 70/1990 Περί υγιεινής και ασφαλείας των εργαζομένων σε ναυπηγοεπισκευαστικές ζώνες» (Α' 31).

γ. Το ΠΔ 17/1996 Ασφάλεια και Υγιεινή εργαζομένων σε όλες τις Επιχειρήσεις και Εκμεταλλεύσεις του Ιδιωτικού αλλά και Δημοσίου Τομέα¹⁸ καθώς και Ν 1568/1985 (Α' 17) Περί υγιεινής και ασφαλείας των εργαζομένων ΠΔ 90/1990.

δ. Η λήψη από τους γεωργούς των προβλεπόμενων από το άρθρο 8 της ΚΥΑ 125347/568/2004 Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής» (Β' 142) μέτρων πυροπροστασίας κατά την καύση γεωργικών υπολειμμάτων.

3.3. Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση από σύμβαση

Η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση μπορεί ν' απορρέει από τις εξής κυρίως ειδικότερα συμβάσεις:

16. ΑΠ 940/2015, Nomos.

17. ΑΠ 829/2017, Nomos, ΣυμβΠλΠειρ 46/2010, Nomos, ΣυμβΠλΠειρ 488/2010, Αρμ 2011, 1205.

18. ΑΠ 1574/2009, Nomos.

α. Την ασφαλιστική σύμβαση. Υπάρχει πάντοτε όρος στις ασφαλιστικές συμβάσεις (ασφαλιστήρια) έναντι του κινδύνου πυρός όρος ότι ο λήπτης της ασφάλισης ή/και ο ασφαλιζόμενος έχει την υποχρέωση να λαμβάνει τις εύλογες προφυλάξεις για την αποφυγή πρόκλησης ζημιών και να τηρεί χωρίς καμιά παρέκκλιση τους νόμους και τις διατάξεις που ισχύουν».

β. Τη σύμβαση υπεργολαβίας για την εκτέλεση των εργασιών εγκατάστασης, όπως λχ της σύνδεσης του υδροδοτικού πυροσβεστικού συστήματος¹⁹.

γ. Τη σύμβαση εργασίας²⁰.

δ. Την ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του Διευθυντή Εταιρείας και του Αρχηγού και Υπαρχηγού ομάδας πυροπροστασίας ορισμένης επιχείρησης, η οποία απορρέει εκ της ιδιότητάς τους και των συμβατικών υποχρεώσεων τους²¹.

3.4. Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση από προηγούμενη επικίνδυνη ενέργεια του υπαίτιου

Η νομική υποχρέωση από προηγούμενη επικίνδυνη ενέργεια του υπαίτιου μπορεί να προκύψει κυρίως από τους εξής λόγους:

α. Έννομη Σχέση συνδεόμενη με σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων, όπως λχ για τον Πρόεδρο και Διευθύνοντα Σύμβουλο εταιρίας²².

β. Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση εκ του επαγγέλματος του ως χημικού μηχανικού αλλά και της ιδιότητάς του ως Διευθύνοντος Συμβούλου και εκπρόσωπου βιομηχανίας²³.

γ. Η συνδεόμενη με σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων έννομη σχέση, από την οποία πηγάζει η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του Προέδρου και Διευθύνοντος Συμβούλου εταιρίας²⁴.

δ. Τεχνικός ΔΕΔΔΗΕ με την ιδιότητα του υπεύθυνου δραστηριότητας τεχνικού τομέα του υποπρακτορείου, ο οποίος για παράδειγμα δε φρόντισε αφενός μεν με συχνές αποστολές συνεργείων προς οπτικό έλεγχο - επιθεώρηση των εναέριων ηλεκτροφόρων αγωγών και αφετέρου με την εξασφάλιση της ύπαρξης επαρκούς αποψιλώσεως στον πλησίον (κάτω) από τους ηλεκτροφόρους αγωγούς χώρο, για τη συχνή επιθεώρηση του εναέριου δικτύου ηλεκτροδότησης της περιοχής με αποτέλεσμα φθαρμένο και ασυντήρητο τμήμα εναε-

ρίου ηλεκτροφόρου αγωγού να αποκοπεί και να καταπέσει στο έδαφος, προκαλώντας την ανάφλεξη των ξηρών, λόγω εποχής, θάμνων και στη συνέχεια πυρκαϊά, η οποία κατέκαυσε δασική έκταση²⁵.

ε. Από σύμπλεγμα καθηκόντων, όπως για παράδειγμα η υποχρέωση που ειδικότερα απορρέει από τη διάταξη του άρ. 14 παρ. 2 του ΠΔ 1224/1981, σύμφωνα με την οποία «η πλήρωση των δεξαμενών καυσίμων συντελείται παρουσία του πρατηριούχου ή εντεταλμένου υπαλλήλου και υπ' ευθύνη αυτού και του μεταφορέως, υποχρεούμενων όπως έχουν σε ετοιμότητα τους πυροσβεστήρες του βυτιοφόρου και του πρατηρίου παρά το φρεάτιο διά του οποίου συντελείται η πλήρωση της δεξαμενής διά καυσίμου»²⁶.

4. Τα εκ της νομοθεσίας πυροπροστασίας ανακύπτοντα ποινικοδικονομικά ζητήματα

Όπως προελέχθη, εφόσον ο εμπρησμός είναι έγκλημα ουσιαστικό ή αποτελέσματος μπορεί να τελεσθεί είτε με ενέργεια, η οποία συνιστά τη θετική εκδήλωση της ανθρωπίνης συμπεριφοράς, είτε με παράλειψη, η οποία συνιστά την αρνητική τοιαύτη. Η ευθύνη του υπαίτιου για την δι' ενεργείας ή παραλείψεως του πρόκληση συγκεκριμένης πυρκαϊάς (εμπρησμός από αμέλεια, κατά τα άρθρα 28 και 264, παρ. 2 ΠΚ), είναι αυτοτελής έναντι της ευθύνης για το ίδιο ως άνω αδίκημα παρά υπόχρεου από οφειλόμενη ενέργεια, κατ' άρθρο 15 ΠΚ, απορρέουσας της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης, όπως ήδη προαναφέρθηκε, εκ του νόμου και πιο συγκεκριμένα εκ της νομοθεσίας πυροπροστασίας ή από σύμπλεγμα επικίνδυνης προηγούμενης συμπεριφοράς συνδεδεμένης με έννομη σχέση για την ίδια πυρκαϊά, την οποία προφανώς και δεν προκάλεσε με θετική ενέργεια ο ίδιος. Δεν τιμωρείται δηλαδή ο παραλείψας γιατί προκάλεσε το αποτέλεσμα, αλλά γιατί με την παραλείψεώς του δεν απέτρεψε αυτό. Βέβαια δεν αποκλείεται να συμπίπτει η ευθύνη του υπαίτιου στο ίδιο πρόσωπο. Στην περίπτωση λοιπόν που η αμέλεια στο αδίκημα του εμπρησμού δεν συνίσταται σε ορισμένη πράξη (ενέργεια ή παράλειψη) εκ της οποίας επήλθε το αξιόποιο αποτέλεσμα αλλά συνιστά σύνολο συμπεριφοράς που προηγήθηκε αυτού, τότε, για τη θεμελίωση του εμπρησμού από αμέλεια, ως εγκλήματος δια παραλείψεως τελουμένου, απαιτείται και η συνδρομή των ουσιαστικών όρων του άρθρου 15 ΠΚ. Πιο αναλυτικά απαιτείται ο υπαίτιος της δια παραλείψεως πράξης του εμπρησμού από αμέλεια να μην προβαίνει σε ενέργεια που έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση από το νόμο λχ τη νομοθεσία πυροπροστασί-

19. ΑΠ 868/2014, Nomos.

20. ΑΠ 1314/2006, Nomos.

21. ΑΠ 1053/2016, Nomos.

22. ΑΠ 1053/2016, Nomos.

23. ΑΠ 41/2006, Nomos.

24. ΑΠ 1053/2016, Nomos.

25. ΑΠ 497/2005, Ποιν/Λογ 2005, 453.

26. ΑΠ 230/1998, ΠΧρ 1998, 808.

ας, να πράξει και η παράλειψη αυτή ν' αποτελεί αιτιακή συνθήκη για την παραγωγή του (εγκληματικού) αποτελέσματος (την πρόκληση πυρκαγιάς). Επιφορτίζεται δηλαδή, ο υπαίτιος της παράλειψης να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος (πρόκληση πυρκαγιάς) με τη δημιουργία και διασφάλιση πραγματικής κατάστασης, που εξυπηρετεί και διαφυλάσσει τα έννομα αγαθά που προσβάλλονται με την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος, που πρέπει να αποτραπεί δια ιδίων ενεργειών του δράστη και συνιστά πρόσθετο στοιχείο του εγκλήματος που τελείται με παράλειψη. Στο δια παραλείψεως τελούμενο έγκλημα του εμπρησμού από αμέλεια δηλαδή, θεωρείται ότι υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παραλείψεως και του επελθόντος εγκληματικού αποτελέσματος στην περίπτωση, που, αν δεν είχε συντρέξει η αμελής συμπεριφορά (παράλειψη) του υπαιτίου, τότε με μεγάλη πιθανότητα (η οποία εγγίζει τα όρια της βεβαιότητας) θα αποτρεπόταν το συγκεκριμένο αξιόποιο (εγκληματικό) αποτέλεσμα της πρόκλησης πυρκαγιάς²⁷. Βρίσκεται δηλαδή η συγκεκριμένη παράλειψη από μόνη της ή μαζί με τη συμπεριφορά άλλου προσώπου σε άμεση αιτιότητα προς το επελθόν αξιόποιο αποτέλεσμα της πρόκλησης πυρκαγιάς. Αν ωστόσο η έλλειψη των επιβαλλόμενων μέτρων και μέσων πυροπροστασίας ουδεμία επιρροή ασκεί στο επελθόν αποτέλεσμα της πρόκλησης πυρκαγιάς στη συγκεκριμένη περίπτωση, τότε δεν υπάρχει ουσιώδης σχέση μεταξύ αιτίας (παράλειψης) και αποτελέσματος και ως εκ τούτου αξιόποινη πράξη.

Το ερώτημα που επιχειρείται να απαντηθεί στη μελέτη αυτή είναι αν μπορεί να αναζητείται και να καταλογίζεται ποινική ευθύνη του παραλείποντα (υπόχρεου) λήψης των επιβαλλόμενων κατά περίπτωση μέτρων και μέσων πυροπροστασίας. Στην περίπτωση κατά την οποία η απορρέουσα λόγω οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας ευθύνη εδράζεται αποκλειστικά και μόνο στο κανονιστικό πλαίσιο πυροπροστασίας ανακύπτουν ζητήματα τόσο σε ποινικό όσο και σε δικονομικό επίπεδο. Πιο αναλυτικά, και ειδικότερα στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου αναλύεται κατωτέρω ο τρόπος και οι περιπτώσεις, όπου η παράλειψη λήψης των επιβαλλόμενων κατά περίπτωση μέτρων και μέσων πυροπροστασίας αποτελεί αιτιώδη σύνδεσμο με την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος και συγκεκριμένα την πρόκληση πυρκαγιάς. Η λήψη λοιπόν των επιβαλλόμενων κατά περίπτωση μέτρων και μέσων πυροπροστασίας σε κτίρια, επιχειρήσεις ή σε όποια άλλη δραστηριότητα που προβλέπεται από την οικεία νομοθεσία, στοχεύει στην παρεμπόδιση της εξάπλωσης της φωτιάς από το χώρο εκδήλωσής της και ως εκ τούτου στην αποτροπή μεταδόσής της περαιτέρω, με τον αυτονόητο σκοπό την προστασία της ανθρώπινης ζωής και σωματικής ακεραιότητας και την ελαχιστοποίηση των κατα-

στροφικών συνεπειών της στον ίδιο ή άλλο χώρο. Συνεπώς η εκδήλωση φωτιάς εξ αιτίας οποιασδήποτε αμελούς συμπεριφοράς ή τυχαίου γεγονότος δεν μπορεί να αποτραπεί από κανένα μέτρο ή μέσο ενεργητικής και βέβαια παθητικής πυροπροστασίας. Αποτροπή μπορεί να γίνει μόνο προκειμένου να μη λάβει η τυχόν εκδηλωθείσα φωτιά χαρακτηριστικά πυρκαγιάς, δηλαδή να μην υπάρξει πρόκληση πυρκαγιάς, που είναι ένα εκ των δύο αντικειμενικών στοιχείων (το άλλο είναι η δυνατότητα να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο ή κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα) που συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος του εμπρησμού (άρθρο 264 ΠΚ). Μάλιστα δε, όπως επισημαίνεται και στον προαναφερόμενο κανονισμό πυροπροστασίας κτιρίων, αυτός αναφέρεται πάντοτε σε μία πηγή ανάφλεξης, δηλαδή την αποφυγή εξάπλωσης τυχούσας ή αμελούς φωτιάς μιας εστίας χωρίς να εξετάζει περιπτώσεις εμπρησμού, δολιοφθοράς, βανδαλισμού και άλλες παρεμφερείς δόλιες ενέργειες. Ισχυρισμός του κατηγορούμενου ότι η ένταση της πυρκαγιάς είναι τόσο μεγάλη που ακόμη και η λήψη των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία πυροπροστασίας δεν θα μπορούσε να αποτρέψει την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος είναι αλυσιτελής και απορριπτέος²⁸. Τα ενεργά συστήματα πυροπροστασίας (καταιονιστήρες νερού, ανιχνευτές θερμότητας και καπνού κλπ) έχουν σχεδιαστεί για να ανιχνεύουν και να ελέγχουν ή να σβήνουν την φωτιά στο αρχικό στάδιο, ενώ τα συστήματα παθητικής πυροπροστασίας (δομικά και μη δομικά στοιχεία) έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίζουν τη δομική σταθερότητα κατά την έκθεση σε φωτιά και να συγκρατούν / παρεμποδίζουν την εξάπλωση της πυρκαγιάς, προκειμένου να προστατευθεί η ανθρώπινη ζωή και η υγεία των ατόμων που βρίσκονται σε ορισμένο κτίριο σε περίπτωση εκδήλωσης πυρκαγιάς.

Επειδή λοιπόν στα μη γνήσια εγκλήματα παραλείψεως, όπως και ο τελεσθείς δια παραλείψεως εμπρησμός από αμέλεια, στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης είναι εκτός άλλων και η αιτιώδης συνάφεια και μάλιστα η έλλειψη αντικειμενικού αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της παράλειψης επιβεβλημένης ενέργειας και του επελθόντος αποτελέσματος, **ανακύπτει το ζήτημα**, αν γινόταν η οφειλόμενη ενέργεια λήψης των επιβαλλόμενων μέτρων και μέσων πυροπροστασίας από τον υπαίτιο με ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, η οποία εκπηγάει τόσο από επιτακτικό κανόνα δικαίου, όπως λχ τη νομοθεσία πυροπροστασίας, όσο και από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων συνδεομένων, λχ με έννομη σχέση (π.χ. σύμβαση υπεργολαβίας) ή και από συγκεκριμένη συμπεριφορά του ίδιου λχ παράλειψη τηρήσεως γενικών μέτρων και μέσων πυροπροστασίας εκ της φύσεως του κτιρίου, επιχείρησης ή δραστηριότητας, η οποία τελικά δεν έγινε (παράλειψη), τότε με μεγάλη πιθανότητα (που

27. ΑΠ 259/2021, ΑΠ 689/2020.

28. ΑΠ 2041/2018.

αγγίζει τα όρια βεβαιότητας) δηλαδή υπό συνθήκες υποθετικής αιτιότητας, θα αποτρεπόταν ή όχι το συγκεκριμένο αξιόποιο (εγκληματικό) αποτέλεσμα, δηλαδή της πρόκλησης πυρκαγιάς. Η απάντηση δεν είναι εύκολη και σε κάθε περίπτωση δεν είναι *a priori* απόλυτη. Αυτή πρέπει δε να προκύπτει με σαφήνεια από στοιχεία του φακέλου της σχηματισθείσης από την προανακριτική αρχή δικογραφίας (λχ Πυροσβεστική Υπηρεσία), όπως τη σχετική Έκθεση Αυτοψίας ή άλλο αυτοτελές έγγραφο του αρμόδιου τοπικά Τμήματος Πυροπροστασίας. Και τούτο γιατί εξαρτάται κάθε φορά ποιο/α είναι τα συγκεκριμένα αναγκαία μέτρα και μέσα πυροπροστασίας η έλλειψη των οποίων θα οδηγούσε κατά περίπτωση στην παρεμπόδιση του επελθόντος αποτελέσματος (πρόκληση πυρκαγιάς). Δεν έχουν δηλαδή όλα τα μέτρα και μέσα πυροπροστασίας, όπως ήδη προαναφέρθηκε, την ίδια βαρύτητα, τον ίδιο πυροπροστατευτικό βαθμό και την ίδια επίδοση / συμβολή στην πυρασφάλεια του συγκεκριμένου κτιρίου, υποδομής ή λειτουργίας / δραστηριότητας και ως εκ τούτου δεν θα πρέπει η έλλειψη γενικώς όλων αυτών να επηρεάζει στον ίδιο βαθμό την ενοχή του υπαίτιου εκ της επιδειχθείσης από τον παραλείποντα οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Πιο αναλυτικά:

α. Πιστοποιητικό Πυροπροστασίας - Μελέτη Πυροπροστασίας

Σύμφωνα με το άρθρο 2, παρ. 4 της υπ' αρ. 13/2013 Πυροσβεστικής Διάταξης (Β' 1586) Το πιστοποιητικό (ενεργητικής) πυροπροστασίας εκδίδεται από τις Πυροσβεστικές Υπηρεσίες κατόπιν υποβολής σχετικής αίτησης των ενδιαφερομένων και χωρίς να αποτελεί έγγραφο νομιμότητας της επιχείρησης - εγκατάστασης, βεβαιώνει ότι έχουν ληφθεί τα αναφερόμενα στην εγκεκριμένη μελέτη ή κατά περίπτωση φάκελο πυροπροστασίας μέτρα και μέσα (ενεργητικής) πυροπροστασίας που έχει συνταχθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, χωρίς αυτό να αποκλείει τον κίνδυνο εκδήλωσης πυρκαγιάς και τους συνεπαγόμενους κινδύνους στο χώρο για τον οποίο εκδόθηκε, από διαφορετικές αιτίες ή άλλους παράγοντες». Για παράδειγμα η λήξη ισχύος πιστοποιητικού πυροπροστασίας, λχ επιχείρησης²⁹, παρόλο που όλα τα προβλεπόμενα μέτρα και μέσα έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν, δεν αποτελεί αιτιακή συνθήκη για την παραγωγή ή αποτροπή του επελθόντος (εγκληματικού) αποτελέσματος (την πρόκληση πυρκαγιάς)³⁰. Ενδεχομένως η συγκεκριμένη παράβαση να επιφέρει άλλου είδους κυρώσεις λχ διοικητικές (πρόστιμο ή ανάκληση άδειας λειτουργίας κ.ά.) προβλεπόμενες από σχετική κανονιστική πράξη αρμοδίας αρχής. Αντίθετα η μη σύνταξη μελέτη πυροπροστασίας και χορήγηση του αντίστοιχου πι-

στοποιητικού και ως εκ τούτου η μη λήψη κανενός μέτρου και μέσου πυροπροστασίας, παρά υπόχρεο εκ του νόμου, θεμελιώνει την κατά το άρθρο 15 ΠΚ σε συνδυασμό τα άρθρα 28 και 264 ΠΚ, ευθύνη του υπαίτιου³¹. Διαφορετική είναι η περίπτωση κατά την οποία ο υπαίτιος, να μην έχει υποβάλει προς έγκριση από την Πυροσβεστική Υπηρεσία σχετική μελέτη πυροπροστασίας και δεν διαθέτει το προβλεπόμενο (τυπικό) πιστοποιητικό, γιατί η αδειοδοτούσα αρχή, λχ της επιχείρησης, δεν απαιτήσε ως προαπαιτούμενο δικαιολογητικό το συγκεκριμένο πιστοποιητικό και ο υπαίτιος δεν γνώριζε την εν λόγω υποχρέωση, πλην όμως για την ασφάλεια της επιχείρησής του από μόνος του ο ίδιος έχει εγκαταστήσει και λειτουργούν τα αναγκαία μέτρα και μέσα πυροπροστασίας κι αυτά είναι ικανά να αποτρέψουν το αξιόποιο (εγκληματικό) αποτέλεσμα. Όμως από καθυστέρηση κινητοποίησης της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, αν και ειδοποιήθηκε έγκαιρα μέσω του συστήματος πυρανίχνευσης που είναι συνδεδεμένο με Κέντρο Λήψης Σημάτων η προκληθείσα φωτιά έλαβε χαρακτηριστικά πυρκαγιάς. Ο υπαίτιος στην περίπτωση αυτή δεν πρέπει να διωχθεί - όχι να παραπεμφθεί - για την δια παραλείψεως τέλεση του αδικήματος του εμπρησμού από αμέλεια από υπόχρεο κατά το άρθρο 15 ΠΚ, καθότι δεν στοιχειοθετείται αντικειμενικά και υποκειμενικά η συγκεκριμένη πράξη. Κι αυτό γιατί το αξιόποιο αποτέλεσμα δεν συνδέεται αιτιωδώς με τη δική του παράλειψη (σύνταξη και υποβολή προς έγκριση από την αρμόδια Πυροσβεστική Αρχή σχετικής μελέτης πυροπροστασίας και τη χορήγηση του αντίστοιχου πιστοποιητικού) αλλά οφείλεται στην καθυστέρηση της επέμβασης της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας.

β. Φορητά και λοιπά μέσα ενεργητικής πυροπροστασίας

Τα φορητά μέσα πυροπροστασίας όπως φορητοί πυροσβεστήρες ή το απλό πυροσβεστικό δίκτυο (σύνδεση ελαστικού σωλήνα εντός ειδικού μεταλλικού ερμαρίου) έχουν αξία και μπορεί να συμβάλλουν στην αποτροπή πυρκαγιάς, έτσι ώστε η παράλειψη αυτών συνδέεται αιτιωδώς με το επελθόν αποτέλεσμα, μόνον όταν η φωτιά εκδηλωθεί σε χρόνο που η συγκεκριμένη επιχείρηση είναι σε λειτουργία, αφού τότε μόνο μπορεί το προσωπικό να τους χρησιμοποιήσει και υπό την προϋπόθεση το προσωπικό να έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα, άλλως η εγκατάστασή τους δεν έχει καμία συμβολή στην αποτροπή πρόκλησης πυρκαγιάς. Αντίθετα ο αυτόματος πυροσβεστήρας οροφής διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αποτροπή από μια εκδηλωθείσα φωτιά σε συγκεκριμένο χώρο που επιβάλλεται η εγκατάστασή του λχ λεβητοστάσιο να προκληθεί πυρκαγιά. Το ίδιο συμβαίνει και με τους αυτόνομους ανιχνευτές (καπνού ή θερμοδιαφορικούς), που λειτουργούν άμεσα με τα πρώτα προϊόντα της φωτιάς και

29. ΑΠ 1053/2016, Nomos.

30. Έτσι ενδ. ΑΠ 1061/2017, Nomos.

31. ΑΠ 363/2006, Nomos.

μάλιστα ενεργοποιούν την κινητοποίηση της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, αφού το σύστημα πυρανίχνευσης είναι κατά κανόνα συνδεδεμένο με κέντρο λήψης πληροφοριών.

γ. Μόνιμα συστήματα ενεργητικής πυροπροστασίας

Τα συγκεκριμένα μόνιμα συστήματα είναι αυτά που κυρίως ενεργοποιούνται και ως εκ τούτου είναι ικανά και προορίζονται για να αποτρέψουν - και αποτρέπουν - τις περισσότερες φορές το αξιόποιο αποτέλεσμα της πρόκλησης πυρκαγιάς. Για παράδειγμα τα συστήματα καταιονισμού περιορίζουν την εξάπλωση πυρκαγιάς, κατασβήνουν αυτές, περιορίζουν τις ποσότητες καπνού και προϊόντων καύσης και διατηρούν οδούς διαφυγής σε επιτρεπτές θερμοκρασίες για τη διαφυγή των ατόμων, ενώ εμποδίζουν την κατάρρευση δομικών στοιχείων των κτιρίων και μειώνουν τις πιθανότητες απώλειας ανθρώπινης ζωής.

δ. Μέτρα παθητικής πυροπροστασίας

Οι παραλείψεις δομικής πυροπροστασίας, όπως λχ κυρίως η ύπαρξη των αναγκαίων πυροδιαμερισμάτων κτιρίου / επιχείρησης που προορίζονται στην παρεμπόδιση για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ανάλογα τα υλικά κατασκευής τους, την επέκταση της φωτιάς σε άλλο χώρο, αποτελεί σημαντική πλημμέλεια και μπορεί να οδηγήσει - συχνά οδηγεί - στην πρόκληση πυρκαγιάς³². Αντίθετα η έλλειψη προληπτικών μέσων παθητικής πυροπροστασίας, όπως είναι οι έξοδοι κινδύνου, ο φωτισμός ασφαλείας, η σήμανση ασφαλείας και τα σχεδιαγράμματα διαφυγής δεν συνδέεται αιτιωδώς με την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος της πρόκλησης πυρκαγιάς. Ενδεχομένως όμως να συνδέονται σε περίπτωση θανατηφόρου εμπρησμού (άρθρο 264 παρ. 1 περ. δ' ΠΚ).

Εξάλλου, αν από την προκληθείσα πυρκαγιά εξ αιτίας οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας λχ έλλειψη των επιβαλλομένων από την οικεία νομοθεσία πυροπροστασίας μέτρων και μέσων, επέλθει θάνατος ή σωματική βλάβη ανθρώπου υπάρχει αληθινή κατ' ιδέα συρροή της δια παραλείψεως πράξεως του εμπρησμού από αμέλεια από υπόχρεο σε οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια (άρθρα 264 παρ. 1 και 2, 28 και 15 ΠΚ) με ανθρωποκτονία από αμέλεια ή σωματική βλάβη από αμέλεια (άρθρα 302, 314 παρ. 1 εδ. α' και 28) αντίστοιχα.

Περαιτέρω και στο πλαίσιο του ποινικού δικονομικού δικαίου εγείρονται ζητήματα κυρίως ειδικής αιτιολογίας της (καταδικαστικής) απόφασης καθώς και περιεχομένου του κλητηρίου θεσπισματος. Ειδικότερα:

ι. Έλλειψη αιτιολογίας καταδικαστικής απόφασης

Η παράλειψη των συγκεκριμένων μέσων και μέτρων πυροπροστασίας απαιτείται κάθε φορά που διαπιστώνεται ν' αποτελεί αιτιακή συνθήκη για την παραγωγή ή αποτροπή του (εγκληματικού) αποτελέσματος (την πρόκληση πυρκαγιάς). Γιατί, αν δεν διαπιστώνεται σε κάθε περίπτωση η ως άνω παράλειψη, η αιτιώδης σχέση με την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος και εν προκειμένω την πρόκληση πυρκαγιάς, δεν θεμελιώνεται η αντικειμενική υπόσταση της δια παραλείψεως τέλεση της πράξης του εμπρησμού από αμέλεια από υπόχρεο. Ως εκ τούτου, αν έχει διενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση ή αυτεπάγγελτη προανάκριση κατά το άρθρο 245 παρ. 2 ΚΠΔ ή ΕΔΕ, ή υπάρχει πόρισμα ή έκθεση αρμόδιας κατά τον νόμο έλεγχου αρχής ο εισαγγελέας, επειδή δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για να κινηθεί η ποινική δίωξη, ενεργεί κατά το άρθρο 43 παρ. 4 ΚΠΔ και με σχετική (απορριπτική) πράξη του αρχειοθετεί την υπόθεση. Αν παρά ταύτα δεν υπάρξει αρχειοθέτηση της σχετικής δικογραφίας, η περί ενοχής του κατηγορούμενου σχετική απόφαση απαιτείται να είναι ειδικώς και εμπειριστωμένης αιτιολογημένη. Ανακύπτει λοιπόν ζήτημα ως προς το περιεχόμενο της αιτιολογίας (καταδικαστικής) απόφασης, **προκειμένου να έχει την απαιτούμενη κατά τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπειριστωμένη αιτιολογία**, η έλλειψη της οποίας ιδρύει λόγο αναιρέσης κατά το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' ΚΠΔ. Πιο αναλυτικά σε περίπτωση του εγκλήματος του δια παραλείψεως τελούμενου του εμπρησμού από αμέλεια από υπόχρεο, λόγω ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης απορρέουσας από το νόμο (δηλαδή τη νομοθεσία πυροπροστασίας) ή από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων, που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υπόχρεου ή από σύμβαση ή από ορισμένη προηγούμενη συμπεριφορά του σχετικά με τη λήψη αναγκαίων μέτρων πυρασφάλειας, απαιτείται, πέραν άλλων, στην αιτιολογία της απόφασης να αναφέρεται σε τι συνίσταται η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, δηλαδή τα πραγματικά περιστατικά, από τα οποία προσδιορίζεται, που, όταν αυτή απορρέει από το νόμο, πρέπει να γίνεται ειδικότερα αναφορά από ποιον κανόνα δικαίου (επιτακτικού χαρακτήρα) εκπορεύεται αντικειμενικά και υποκειμενικά η υποχρέωσή του να ενεργήσει για την παρεμπόδιση του αποτελέσματος, ενώ, αν εκπορεύεται από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων, η αναφορά αυτή σε κανόνα δικαίου δεν απαιτείται όμως πρέπει να αναφέρεται από ποια προηγούμενη συμπεριφορά προκλήθηκε το αποτέλεσμα. Επιπρόσθετα δε και προκειμένου να υπάρχει πληρότητα στην ειδική αιτιολόγηση και να μην εκτίθενται ασάφειες πρέπει ν' αναφέρονται ποια είναι εκείνα τα μέτρα και μέσα πυροπροστασίας, που, αν υπήρχαν στη συγκεκριμένη περίπτωση θα οδηγούσαν στην παρεμπόδιση της επέλευσης του αποτελέσματος (πρόκληση πυρκαγιάς) ή έστω στην ελαχιστοποίηση των συνεπειών

32. ΑΠ 2041/2018, ΑΠ 1061/2017, Nomos, ΑΠ 1091/2011.

του. Υπάρχει δηλαδή σε συγκεκριμένη περίπτωση αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της διαπιστούμενης παράλειψης του κατηγορούμενου και της επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος (της πρόκλησης πυρκαγιάς). Η απόφαση στερείται της απαιτούμενης κατά τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας και ως εκ τούτου ιδρύεται ο προβλεπόμενος κατά το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' ΚΠΔ λόγος αναίρεσής της, αν είναι τυπική, όπως λχ γίνεται αναφορά γενική και αόριστη, όπως κατά την επικρατούσα θέση στη νομολογία με τη διαπίστωση της παράλειψης και ειδικότερα με τη χρήση της εκ προοιμίου δογματικής διατύπωσης της φράσης «έλλειψη των αναγκαίων μέτρων και μέσων πυροπροστασίας»³³, δεδομένου, όπως προεκτέθηκε, δεν παρέχουν όλα τα μέτρα και μέσα τον ίδιο βαθμό πυροπροστασίας και δεν συμβάλλουν με τον ίδιο βαθμό στην αποτροπή του εγκληματικού αποτελέσματος. Μια τέτοια αιτιολογία δεν μπορεί να κρίνεται εμπεριστατωμένη γιατί είναι ελλιπής και ασαφής ως προς τη συγκεκριμένη ενέργεια την οποία παρέλειψε ο κατηγορούμενος να ενεργήσει και γενικά είναι μια τυπική αιτιολογία. Για την πληρότητα λοιπόν της αιτιολογίας απαιτείται να προσδιορίζεται ποια είναι τα μέτρα ή και μέσα πυροπροστασίας που αν είχαν ληφθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση θα αποτρέπονταν το αξιόποιο αποτέλεσμα (την πρόκληση πυρκαγιάς). Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει λχ σε κλητήριο θέσπισμα όταν στην κατηγορία αναφέρεται η φράση «ιδιαιτέρη νομική υποχρέωση λόγω της υπηρεσίας και του επαγγέλματός τους», αφού από μόνη της δεν αρκεί, γιατί αναφέρεται σε γενική και όχι ειδική υποχρέωση. Αν ωστόσο το εξ αμελείας έγκλημα του εμπρησμού από αμέλεια είναι απότοκο συνδρομής αμέλειας πολλών προσώπων, το καθένα από αυτά κρίνεται και ευθύνεται αυτοτελώς και ανεξαρτήτως των άλλων κατά τον λόγο της αμέλειας που επιδείχθηκε από αυτό και εφόσον, πάντως, το επελθόν αποτέλεσμα τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς αυτήν. Η πράξη ή παράλειψη του δράστη τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο με το αποτέλεσμα που επήλθε όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που άμεσα προκάλεσε το αποτέλεσμα το αποτέλεσμα και συνεπώς βρίσκεται σε άμεση αιτιότητα προς αυτό. Αρκεί δε, προς θεμελίωση της ευθύνης, η πράξη ή η παράλειψη να ήταν ένας από τους παραγωγικούς όρους του αποτελέσματος, χωρίς τον οποίον δεν θα επερχόταν αυτό, αδιαφόρως αν συνέβαλαν και άλλοι όροι, αμέσως ή εμμέσως³⁴. Στην περίπτωση της συγκλίνουσας αμέλειας η καταδικαστική απόφαση πρέπει να περιλαμβάνει σε τι συνίσταται η υπαιτιότητα καθενός εξ αυτών και με ποιον τρόπο η συμπεριφορά τους τελεί σε αιτιώδη σχέση με το αξιόποιο (εγκληματικό) αποτέλεσμα.

Επί αληθινής κατ' ιδέα συρροής της δια παραλείψεως τέλεσης της πράξης του εμπρησμού από αμέλεια εξ αιτίας έλλειψης των αναγκαίων μέσων και μέτρων με την ανθρωποκτονία από αμέλεια ή σωματική αμέλεια στην απόφαση η καταδικαστική απόφαση πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς και ειδικώς η ύπαρξη του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ του συνόλου παραλείψεων σε συγκεκριμένα μέτρα και μέσα πυροπροστασίας, όπως λχ έλλειψη εξόδου κινδύνου, σχεδίου εκκένωσης και διαφυγής των εργαζομένων σε περίπτωση πυρκαγιάς και ερμαρίου πυρασφάλειας με εύκαμπτο σωλήνα με ακροφύσιο κ.ά. και του επελθόντος εγκληματικού αποτελέσματος (θάνατο ή σωματική βλάβη) και με ποιον τρόπο καθένα εξ αυτών συνδέεται αιτιωδώς έτσι ώστε συνετέλεσαν ουσιαστικά στην επέλευση αυτού.

ii. Περιεχόμενο κλητηρίου θεσπίσματος

Για την εγκυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος (πράξη της προπαρασκευαστικής διαδικασίας στο ακροατήριο), με το οποίο κλητεύεται ο κατηγορούμενος στο ακροατήριο για το έγκλημα του εμπρησμού από αμέλεια που τελέστηκε με παράλειψη, σύμφωνα με τα άρθρα 15, 28 και 264 παρ.1 και 2 του ΠΚ, εκτός των προβλεπόμενων στο άρθρο 321 παρ. 1 ΚΠΔ άλλων στοιχείων πρέπει, επιπλέον, πρέπει να περιέχει τον ακριβή καθορισμό της πράξης, για την οποία κατηγορείται και μνεία του άρθρου του ποινικού νόμου που την προβλέπει καθώς επίσης και τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προσδιορίζεται η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του κατηγορούμενου να ενεργήσει, και σε περίπτωση που αυτή πηγάζει από επιτακτικό κανόνα δικαίου να προσδιορίζεται και ο συγκεκριμένος κανόνας δικαίου. Η υποχρέωση να περιέχει τα πρόσθετα αυτά στοιχεία το κλητήριο θέσπισμα, επιβάλλεται άλλωστε και από τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 3 εδ. α' της ΕΣΔΑ, που κυρώθηκε με το ΝΔ 53/1974 και αποτελεί εσωτερικό (εγχώριο) δίκαιο με υπερνομοθετική ισχύ. Αν δεν περιέχονται στο κλητήριο θέσπισμα και τα πρόσθετα στοιχεία, που απαιτούνται για τη θεμελίωση του εγκλήματος του εμπρησμού από αμέλεια που τελέστηκε με παράλειψη, μολονότι αυτός είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να ενεργήσει, τότε αυτό και μαζί του η κλήτευση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, είναι άκυρα, σύμφωνα με το άρθρο 321 παρ. 4 του ΚΠΔ. Την ακυρότητα αυτή του κλητηρίου θεσπίσματος, η οποία είναι σχετική και αφορά σε πράξη προπαρασκευαστική της διαδικασίας στο ακροατήριο, αν δεν καλυφθεί, δηλαδή αν ο κατηγορούμενος εμφανιστεί στη δίκη και προβάλλει εγκαίρως ακυρότητα και αντίρρηση για την πρόοδό της, μπορεί, εφόσον η σχετική ένστασή του απορρίφθηκε, να την προτείνει επαναφέροντάς την με λόγο εφέσεως και στη δευτεροβάθμια δίκη³⁵.

33. ΜΟΔΑΘ 389/2012, Αρμ 2013, 1130, αντίθετα, ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία ενδ. ΑΠ 1574/2009, Nomos.

34. ΑΠ 2041/2018, Nomos, ΑΠ 810/2018, ΑΠ 36/2016, ΑΠ 230/2015.

35. ΑΠ 285/2019, ΑΠ 879/2019, ΑΠ 157/2013, ΑΠ 261/2013.

Περαιτέρω ο καθορισμός της πράξης στο κλητήριο θέσπισμα είναι «ακριβής» εφόσον τα μνημονευόμενα πραγματικά περιστατικά οδηγούν σε μια πλήρη υπαγωγή κάτω από την οικεία ποινική διάταξη, δηλαδή, σε πραγμάτωση όλων ανεξαιρέτως των αντικειμενικών αλλά και των υποκειμενικών συστατικών της περιγραφής από το νόμο της αξιόποινης πράξης, περί της οποίας πρόκειται, χωρίς ωστόσο να απαιτείται να φτάνει τα όρια μιας αιτιολογημένης δικαστικής απόφασης, καθόσον στην εξαντλητική απαρίθμηση των στοιχείων του περιεχομένου του κλητηρίου θεσπίσματος στο άρθρο 321 παρ. 1 δεν γίνεται λόγος περί «αιτιολογίας». Ούτε το επίμαχο έγγραφο του κλητηρίου θεσπίσματος ταυτίζεται με απόφαση αλλά ούτε και εξομοιούται με τις «διατάξεις», οι οποίες εκδίδονται κατ' άρθρο 138 ΚΠΔ από τον εισαγγελέα σε όσες περιπτώσεις του επιβάλλει ο νόμος την υποχρέωση να λαμβάνει μέτρα κατά την προδικασία ή κατά το χρόνο που το δικαστήριο διακόπτει τη συνεδρίασή του, ώστε να πρέπει να είναι ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένο υπό την έννοια των άρθρων 93 παρ. 3 του Συντ. και 139 ΚΠΔ³⁶.

Επίσης και στο πλαίσιο της αδικοπρακτικής ευθύνης, κατά τις διατάξεις του ΑΚ, η παράλειψη λήψης των αναγκαίων μέτρων και μέσων πυροπροστασίας συνιστά παρανομία και γεννά ευθύνη στον (παράλειποντα) υπόχρεο προς αποζημίωση τρίτων, αφού πληρούν το πραγματικό της νομικής έννοιας της αμέλειας³⁷. Ειδικότερα για την κατάφαση της παρανομίας στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται παράβαση συγκεκριμένου κανόνα δικαίου λχ της νομοθεσίας πυροπροστασίας, αλλά αρκεί η αντίθεση της συμπεριφοράς στο γενικότερο πνεύμα του δικαίου ή στις επιταγές της έννομης τάξης. Έτσι λοιπόν παρανομία συνιστά και η παράβαση της γενικής υποχρέωσης πρόνοιας και ασφάλειας στο πλαίσιο της συναλλακτικής και γενικότερα της κοινωνικής δραστηριότητας των ατόμων, δηλαδή η παράβαση της, κοινωνικώς επιβεβλημένης και εκ της θεμελιώδους δικαιοκτικής αρχής της συνεπούς συμπεριφοράς απορρέουσας, υποχρεώσεως λήψης ορισμένων μέτρων επιμέλειας για την αποφυγή πρόκλησης ζημίας σε έννομα αγαθά τρίτων προσώπων, όπως, ιδίως, επιβάλλεται...όταν ο υπαίτιος δημιούργησε ορισμένη επικίνδυνη κατάσταση, οπότε έχει υποχρέωση να λάβει κάθε ενδεικνυόμενο από τις περιστάσεις μέτρο, για την αποφυγή προκλήσεως ζημίας σε τρίτους από την κατάσταση αυτή³⁸.

5. Συμπεράσματα

Όπως προελέχθη, εφόσον ο εμπρησμός είναι έγκλημα ουσιαστικό ή αποτελέσματος μπορεί να τελεσθεί είτε με ενέργεια, η οποία συνιστά τη θετική εκδήλωση της ανθρωπίνης συμπεριφοράς, είτε με παράλειψη, η οποία συνιστά την αρνητική τοιαύτη. Στην περίπτωση που η αμέλεια δεν συνίσταται απλώς σε ορισμένη παράλειψη, αλλά σε σύνολο συμπεριφοράς που προηγήθηκε του αποτελέσματος, για τη θεμελίωση του εμπρησμού από αμέλεια, ως εγκλήματος που τελείται με παράλειψη, απαιτείται η συνδρομή και των όρων του άρθρου 15 του ΠΚ αυτή. Εξάλλου για τη θεμελίωση της αξιόποινης πράξεως του εμπρησμού από αμέλεια, όπως προαναφέρθηκε, απαιτείται εκτός άλλων να συντρέχει και αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της πράξεως ή της παραλείψεως και του επελθόντος αποτελέσματος του θανάτου, η οποία, εκτός των λοιπών του εγκλήματος, πρέπει να αιτιολογείται με σαφήνεια και πληρότητα. Σε περίπτωση δε που η δια παραλείψεως τέλεση της πράξης του εμπρησμού από αμέλεια οφείλεται σε ιδιαίτερη νόμιμη υποχρέωση του υπαίτιου απορρέουσα από το νόμο - και εν προκειμένω τη νομοθεσία πυροπροστασίας - ή από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων, που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υπόχρεου ή από σύμβαση ή από ορισμένη προηγούμενη συμπεριφορά του, απαιτείται ο κατηγορούμενος αφενός μεν να μην κατέβαλε την επιβαλλόμενη επιμέλεια, την οποία όφειλε και ήταν σε θέση να καταβάλει και αφετέρου να μην πρόβλεψε το αξιόποιο αποτέλεσμα, ώστε σε εκπλήρωση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης που είχε να επιμεληθεί της λήψεως των επιβαλλόμενων εκ της νομοθεσίας πυροπροστασίας μέσων. Δηλαδή συντρέχοντων και των όρων του άρθρου 15 ΠΚ, ο κατηγορούμενος να μην προβαίνει σε ενέργεια που έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να πράξει και η παράλειψη αυτή να αποτελεί αιτιακή συνθήκη για την παραγωγή του αποτελέσματος (την πρόκληση πυρκαγιάς). Η παράλειψη δηλαδή εν προκειμένω συνίσταται σε συγκεκριμένη, ενδεδειγμένη και επιβεβλημένη από τη νομοθεσία πυροπροστασίας ενέργεια και ειδικότερα τη λήψη των εκάστοτε προβλεπομένων μέτρων και μέσων πυροπροστασίας.

Τα επιβαλλόμενα εκ του νόμου (υπό την *de lege lata* δηλαδή νομοθεσία πυροπροστασίας) κατά περίπτωση μέτρα και μέσα ενεργητικής και παθητικής πυροπροστασίας δεν επιτελούν όλα τον ίδιο λειτουργικό / πυροπροστατευτικό εκ της αποστολής και προορισμού τους ρόλο και δεν αποσκοπούν ή παρέχουν τον ίδιο πυροπροστατευτικό βαθμό ή δεν παρέχουν στον ίδιο βαθμό απόδοσης στην πυρασφάλεια ενός κτιρίου, υποδομής ή μιας λειτουργίας / δραστηριότητας προς το σκοπό αποτροπής της επέλευσης του αξιόποινου αποτελέσματος (δηλαδή την πρόκληση

36. ΑΠ 1521/2019, με παραπ. σε Α. Μαργαρίτη, ΑΠ 1686/2019.

37. ΑΠ 657/2020.

38. ΜΕΦΠειρ 526/2019, αδημοσίευτη.

πυρκαγιάς) και σε κάθε περίπτωση τουλάχιστον α priori όλα δεν συμβάλουν κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης του εμπρησμού από αμέλεια στον ίδιο βαθμό και με την ίδια βαρύτητα στην αναχαίτιση / κατάσβεση της φωτιάς καθώς επίσης και στον περιορισμό ή ελαχιστοποίηση των συνεπειών της στα φλεγόμενα αντικείμενα ή στο χώρο εκκίνησης και ανάπτυξης της φωτιάς. Άλλωστε κανένα σύστημα πυρασφάλειας και γενικά κανένα μέσο και μέτρο πρωτίστως ενεργητικής και ακολούθως παθητικής πυροπροστασίας δεν μπορεί να αποτρέψει την εκδήλωση φωτιάς όχι μόνον εξ αιτίας ορισμένης δόλιας ενέργειας αλλά ούτε λόγω οιασδήποτε αμελούς συμπεριφοράς ή τυχάιου ή φυσικού γεγονότος. Εξάλλου τα μόνιμα συστήματα ενεργητικής πυροπροστασίας στοχεύουν και μπορεί να συμβάλουν μόνον στην αναχαίτιση / κατάσβεση της φωτιάς στο αρχικό στάδιο (πριν αυτή αναπτυχθεί πλήρως κι εξελιχθεί) και την παρεμπόδιση της εξάπλωσής της από το χώρο εκδήλωσης σε άλλο χώρο και ως εκ τούτου συμβάλλουν σημαντικά στο να μην αποκτήσει η εκδηλωθείσα φωτιά χαρακτηριστικά πυρκαγιάς.

Τούτων προεκτεθέντων στην καταδικαστική απόφαση για το αδίκημα του δια παραλείψεως εμπρησμού από αμέλεια από υπόχρεο προκειμένου να έχει την απαιτούμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία και ειδικότερα να μην εκτίθενται ασάφειες στην αιτιολογία απαιτείται, πέραν της αναφοράς της απορρέουσας εκ της νομοθεσίας πυροπροστασίας παράλειψης λήψης των αναγκαίων από ορισμένη πυροσβεστική διάταξη ή κανονισμό πυροπροστασίας, ν' αναφέρεται ειδικώς ποιο/α εκ των επιβαλλομένων μέτρων και μέσων ενεργητικής πυροπροστασίας, που αν δεν παραλείπονταν η επιβεβλημένη ενέργεια του κατηγορούμενου, αν δηλαδή γινόταν η οφειλόμενη ενέργεια, η οποία τελικά δεν έγινε, τότε με μεγάλη πιθα-

νότητα (που αγγίζει τα όρια βεβαιότητας) ήταν ικανά και πρόσφορα στη συγκεκριμένη υπόθεση προκειμένου να αποτραπεί το συγκεκριμένο αξιόποιο αποτέλεσμα, δηλαδή της πρόκλησης πυρκαγιάς. Αν δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συγκεκριμένης παράλειψης και του αξιόποινου αποτελέσματος της πρόκλησης πυρκαγιάς προφανώς και δεν θεμελιώνεται το ως άνω αδίκημα και συνεπώς σε περίπτωση που κάποιος κηρύσσεται ένοχος για την ίδια ως άνω πράξη η απόφαση είναι αναίρετα και για εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής διάταξης και πιο συγκεκριμένα του άρθρου 15, σε συνδυασμό με τα άρθρα 28 και 264 του ΠΚ. Ωστόσο στις διακρινόμενες εκ του αποτελέσματος μορφές του εμπρησμού των περ. γ' και δ' της παρ. 1 του άρθρου 264 ΠΚ η παράλειψη λήψης των επιβαλλομένων μέτρων και μέσων παθητικής πυροπροστασίας είναι πιθανόν να βρίσκεται σε αιτιώδη σύνδεσμο με το επελθόν αξιόποιο αποτέλεσμα του θανάτου ή της βαριάς σωματικής βλάβης αντίστοιχα.

Ωστόσο σε περίπτωση που δεν θεμελιώνεται κατά τα ανωτέρω η πράξη του εμπρησμού από αμέλεια πιθανόν υφίσταται παραβίαση ορισμένης πυροσβεστικής διάταξης ή κανονισμού πυροπροστασίας και πρέπει να επιβάλλονται οι προβλεπόμενες διοικητικής φύσεως κυρώσεις, όπως διοικητικό πρόστιμο, ανάκληση από την αδειοδοτούσα αρχή της σχετικής άδειας λειτουργίας κ.ά, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 167 παρ. 3 του Ν 4662/2020 (Α' 27), ή άλλες σχετικές διατάξεις.

Τέλος στο πλαίσιο της αδικοπρακτικής ευθύνης κατά τις διατάξεις του ΑΚ, η παράλειψη λήψης των αναγκαίων μέτρων και μέσων πυροπροστασίας είναι πολύ πιθανόν να γεννά ευθύνη για τον (παραλείποντα) υπόχρεο προς αποζημίωση τρίτων, αφού πληρούται το πραγματικό της νομικής έννοιας της αμέλειας στον ΑΚ.

